

Pealinna Teataja

Ilmub iga kolmapäeva ja laupäeva hommikul

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Harju tän. nr. 45.
Avatud kella 9-st kuni kella 2-ni p. telefon 427-50.
Väljaandja: Tallinna Majaomanikkude Selts. Trükkikoja
telefon 434-33.

TELLIMISE HIND:

Tallinna Majaomanikkude Seltsi liikmeile:
1 aastaks 3 kr., ½ aastaks 1.60 kr., 3 kuuks 0.90 kr.,
1 kuuks 0.35 krooni koos postikuludega.

Teistele tellijatele:

1 aastaks 4.50 kr., ½ aastaks 2.50 kr., 3 kuuks 1.35 kr.,
1 kuuks 0.50 kr. koos postikuludega.
Kuulutused: kuulutusküljel 5 s., teksti ees 8 s., tekstis
10 senti mm veeru laiuses.

Nr. 76 (543)

Laupäeval, 1. oktoobril 1938.

6. aastakäik

Tapeete

uudismustreid moodsaimas vali-
kus parimaist vabrikuist soovitab

Fr. Martinson Tallinn, Tartu mnt. 1, kõnetr. 314-00

Tallinna valgustusvõrk täieneb

Gaasivabrik teostab kava 101 uue valgustuspunkti
üllesseadmiseks. — Dir. F. Kogeli seletusi meie lehele

Pealinna valgustusvõrk on viimas-
tel aastatel järjest suurenenud. Valgus-
kuna, mis paistab linnast väljaval-
maanteedele, ulatub iga aastaga üha
kaugemale. Tallinnas on praegu umb-
kaheksalt arvestades

1450 gaasilaternat ja 350
elektri-valgustuspunkti.

Tallinna valgustusvõrgu arendami-
sest ja selle suundadest jutustab meie
gaasi- ja meewärki direktor F. Kogel:

„Oleme oma valgustusvõrgu korral-
danud nii, et kesklinn on täielikult val-
gustatud gaasiga, välja arvatud ainult
suuremad väljakud, mis vajavad tuge-
vamat valgustust: Vabadusväljak, Va-
baduse puiestee, Wene turg ja Tornide-
väli. Elektriga on valgustatud linna-
seemad.

Ei on Tallinn sammunud
jama teed, mis suurlinnadki.

Elekter on kaugematesse linnaosadesse
praktilisem viia, kuna siia tuleb nagu-nii
ehitada magistraal majade valgusta-
miseks. Ei saa ka elekter gaasi ega gaas
elektrit täiesti välja jätta, sest ühest tei-
sele üleminek nõuaks suuri kulusid ja seda
raha mõib mujal rohkem tarvis olla.

Mis puutub tänavavalgustuse kor-
raldamisse gaasiga, siis on meie sihtis
seni olnud

ühetulelistelt valgustuspunktidelt üle
minna suurema tulede arvulisele,

kuna ühetuleliste valgustuspunktide
valgustuse intensiivsus on liiga väike.
Oleme viimastel aastatel seadnud üles
terve rea kolmetulelisi, kuuetulelisi, isegi
15-tulelisi uusi valgustuspunkte. Wa-
nadel, elamata liiklejate tänavatel,
kus gaasivalgustus juba olemas, oleme
ühetulelisi valgustuspunkte suurenda-
nud. Uue valgustusteha asendamine rip-
puivate, gruppides valgustuskehadega on
lihtne töö, kuid suurendab tunduvalt tä-
navavalgustust.

Tänavu suvel

töötati tänavate gaasivalgustuse
täiendamise alal täie koormatusega.

Ettenähtud tööarva on enamuses täide-
tud, teostada on veel mõned ühtikud tööd.

Mii maandati mitu uut gaasitorustikku
Politseiaia rajooni. Torustiku sai Jähk-
manni tänav, kuhu seati üles 2 valgus-
tuspunkti. Aspe tänav sai samuti torus-
tiku ja 2 kuuetulelist valgustuspunkti.
Gonsiori tänav pifendusele, mis tule-
vikus kujuneb tähtsaks magistraaltäna-
vaks, seatakse üles 3 ühetulelist ja 2
kuuetulelist valgustuspunkti. Sunderi t.
seati 1 kuuetuleline, Jakobsoni tän. 3
ühetulelist uut valgustuspunkti.

Rahemal ajal mõetakse teostamistele
Toompuiestee valgustusvõrgu täienda-
mine. Puiesteele Kaarli kirikult kuni
Valki jaamani seatakse üles 23 kuuetule-
list valgustuspunkti.

Werepuiesteele pannakse 3 uut ühetule-

list valgustuspunkti ja 3 wana valgus-
tuspunkti vahetatakse tugewamajõuliste
vastu.

Tartu mnt. gaasivalgustus muude-
tatakse kogu ulatuses tugewajõuliseks.
Wene turu ja Klaasingi tän. vahelises
maanteeosas seatakse üles 15 kuuetulelist
valgustuspunkti. Klaasingi tänavast
kuni Kitarööpalise raudteeni oli tugewa-
jõuline gaasivalgustus juba varem.
Sealt kuni Lasnamäe nõlvakuni on
nüüd pandud 5 kuuetulelist gaasilaternat.

Wilmsi tän., Narva mnt. ja Jakob-
soni tän. vahelises osas, kait ühetule-
list laternad asendatakse kuuetulelis-
tega. Kõiki asetatakse sellesse tänavas
8 uut valgustuspunkti.

Narva mnt. peab eesilgu jääma wana
valgustusega, kuna pole selge, millal ja
kuidas teostatakse maantee ümberkujun-
damine. Sellest oleneb aga ka tema val-
gustusühtsuse lahendamine.

Viivakia tän., Bärnu mnt. alates
kuni Juhkentali tän. alguseni, vaheta-
takse ümber kõik ühetulelised valgustus-
punktid kolmetulelistega.

Teha on veel Raua tän. valgustuse
täiendamine selles osas, mis ühenduses
uue pritsimaja valimisega tuleb üm-
berkorraldamisele. Täiendamist vajaks ka
Raua tän. valgustusvõrk termes ula-
tuses, kuid eesilgu see peab veel jääma
tulevikufarvasele.

Selle kava täielikul teostamisel on
linna seadud üles

101 uut gaasivalgustuspunkti.

Nende ülesseadmiseks oli eelarves ette
nähtud 26.000 kr. Arvan aga, et tege-
likult kulutame selleks mõnevõrra vä-
hem. Tõlkinud jäätsummadega walt
avaneb võimalus veel mõne tänavat
valgustuse täiendamise töö läbi viimine.

Tapeeti & seinapappi

26 Tallinnas, Tartu mnt. 26

Kõnetr. 304-54. Asut. 1910. a.

Äri avatud kella 9—5

Müük suurel ja väikesel arvul.

Sudeedijakslased-pögenitid Niederfelditz'is, Dresdeni lähedal.

Sinn ei poolda Piritat valgus- tamist, pidades soovitatavaks Tallinna äärelinna valgustus- võrgu täiendamist

Pirita Kaunistamise Selts pöördus
palvaga Tallinna linnavalituse ja Har-
ju maavalituse poole, et viimased võ-
taksid Piritat valgustuskulude kandmise
endale. Selts juhib mainitud ajutiste
tähelepanu Piritat kiirele arenemisele ja
märgib, et Piritat võtab üha enam
hooa ümber aasta elamine. Praegu Pi-
ritat tänavavalgustust ei ole. Kaunis-
tamise seltsi arvates tuleks Piritale
üles seada umbes 15 valgustuspunkti.
Valgustuslehelise on Piritat elektri-
kontseptsionäär Hansum sellekohase le-
pingu alusel kohustatud tegema tasuta
Tallinna linnavalitusele tuleks kanda ai-
nult woolutulu, mis lähets aastaks mats-
ma kogu umbes 550 kr.

Linnavalitus otsustas Piritat Kau-
nistamise Seltsi palve eitamalt, kuna
peeti soovitatavaks valgustuse täienda-
mist Tallinna eeslinnas, kus see on
äärmiselt puudulik.

Täna Majaomanike koja koosolek

Täna, 1. oktoobril kell 10 hommikul
peetakse Raubandus-tööstuskoja ruumes
Majaomanike koja koosolek. Päevakor-
ras on koja 1937./38. a. tegevus- ja ra-
haliise aruande kinnitamine, revisjoni-
komisjoni valimine ja kohalalgatatud
küsimused.

Nagu koja liikmeile saadetud koja
1937./38. aasta aruandest nähtub, on
koja tulude ja tulude arve ajakalaalus
18.824.69 krooniga, kusjuures ülejäänud
tegevuskapitali arvele on 127.67 krooni.
Kõikide kulupostide juures on peetud
finni eelarvest ja on tehtud isegi vähe-
maid kulutusi, kui see oli nähtud ette eel-
arves.

Linn ringib wanaranda.

Linna ehitusosakonna materjalilao
on umbes 500 kg wanaranda ja malmi,
mille linnavalitus otsustas annetada
allveelaevastiku sihtkapitali valitusele.

Sõjakoht põhjustas hinnatõusu

Mitu nädalat Euroopa kohal hõlju-
nud pakkunud sõjapilved sihtkapitali teatavat
ettevaatlikkust ja hirmu ka meie kodani-
tesse. Maailmasõja tulebust ja nälga
tunda saanud kodanikud alustasid toitai-
nete hankimist. Paari viimase päe-
waga osteti pealinna kauplustest peagu
kõik süüritagavara. Kaupmehed kasu-
tasid soodsat olukorda hinnatõstmiseks.
Läbimüügi tehakse üle ei saanud nuri-
seda ka walmisriiete- ja jalanõudekauplu-
sed.

Sõjakoht põhjustas hinnatõusu ja
Saksamaa rauakaupade väljavedu. See
omakorda andis meie wastaava ala kaup-
meestele võimalust tõsta pleki- ja raua-
hindu.

Kuna nüüd sõjakoht on möödas, siis
loodame, et wastawad tarbained saavad
tagasi „enne sõjaaegse“ hinnatase.

Kuulutamine „Pealinna Teatajas“

on mitmekülgsest tasuv, sest seda lehte
loeb ostujõulisem ringkond

Majaomanike koja koosoleku puhul

Täna kell 10 hommikul peetati Kaubandus-tööstuskoja jaalis Majaomanike koja koosolek, kus tuleb vastuvõtmisele koja 1937./38. aasta rahaline ja tegevusaruanne. Koja aruanne on avaldatud kaunis mahukas brošüüris ja saadetud tuttavatele koja liikmetele.

Sirvides koja aruannet nähtub, et koja tegevus on olnud õige laialdane ja liikmeskonna huve on tähtsustatud mitmesugustel aladel. See peamiselt koja vastu, mis majaomanike hulgas valitsemise oma avalikõiguskliku asutuse ellukutsumise eel ja ka elimisele tegemisaastal, pole enam millegagi põhjendatud. Koja asutamise eel liitus majaomanike hulgas kuulbus, et majaomanikud ei waja koda ja selle ülesandeid võivat sama edukalt täita majaomanike seitsid. Nüüd, peale koja paariaastast teotsemist, nähtub küllalt selgelt, et koja ülesanded ja tegevus on palju sügavamõttelisemad ja erinevad majaomanike seitside tööpõlusest. Kojal on tulnud oma seisukoht võtta mitmesuguste seaduste ja määruste kohta, mis otseselt või kaudselt puudutavad kogu majaomanikkonda.

Oma ülesannete täitmisel pole koda sageli piirdunud ainult oma liikmeskonnaga, vaid on töötanud tihedas kontaktis ka teiste kutsekodadega, samuti kaasa toomates majaomanike organisatsioone ja arvestades nende liikmeskonnast tajaastunud soove.

Eriti siljatas on koja koostöö olnud

majaomanike organisatsioonidega, kuit koiale on esitatud uusi andmeid ja ideid, et koordineerida majaomanike üldhuve puudutavaid küsimusi. Nii koja kui ka seitside tööpõld on küllaldaselt erinev ja samaaegselt ka ühtlustatav, et võimaldada mõlemale rahulist koostööd ja peletada eesilgne kartus tööpuuduse üle. Koja peamiselt ülesandeks on otsene sihipidamine valitsusajutustega, kuhu ta wabanditult esitab majaomanike seitside ja nende liikmeskonna soove ja mõtteavaldusi.

Wastawalt ümberkorraldustele meie riigielus, mis seoses uue põhiseaduse tehtimiskavamisega, on Majaomanike kodal tulnud oma seisukoht võtta paljude uute seaduste ja määruste kohta, mis otseselt või kaudselt puudutavad kogu meie majaomanikkonda. See on olnud suur ja põhjalik töö, mis koja juhatuselt, komisjonidelt ja ametkonnalt on nõudnud palju koostumist, et võimalikult objektiivselt valgustada majaomanike seisukohti ühe või teise seaduse kodifitseerimisel. Selle kõige juures wäärib allakirjutamist, et koja seisukohad ja parandusettepanekud pole jäänud hiiudjaks hääleks kõrbes, vaid wastawad asutused on koja seisukohti alati arvestanud ja wääriliselt hinnanud.

Koja 1937./38. a. tegemise kohta andname kokkuvõtetliku ülevaate meie lehes teisel.

B.

Kuidas loovutatakse Sudeedimaa?

Kokkulepe Sudeedimaa loovutamise kohta, mis Münchenis alla kirjutati, sisaldas järgmisi punkte: 1) Sudeedimaa ewafueerimine Tšehhhide poolt algab 1. oktoobril ja wiatse lõpule 10. oktoobriks. 2) Tšehhholowakkia walitsus kannab vastutust selle eest, et ewafueerimine toimub ilma igasuguste seabeldiste häwita miseta ja rikkumisteta. 3) Ewafueerimise modaliteetid määratakse üffitsaaliselt kindlaks rahwuswahelise komisjoni poolt, mis koosneb Saksamaa, Suur-Britannia, Prantšusmaa, Itaalia ja Tšehhholowakkia esindajast. 4) Enamikus saksalastega ajustatud territooriumi ofupeerimine Saksia wägede poolt algab 1. oktoobril ja teostub neljas järgus wastawalt juurelihtsatud kaardile: esimene tsoon ofupeeritakse 1. ja 2. oktoobril, teine tsoon 2. ja 3. oktoobril, kolmas tsoon 3., 4. ja 5. oktoobril, neljas tsoon 6. ja 7. oktoobril. Ofupeeritawa territooriumi ülejäänud osa määratakse koke kindlaks ülalmainitud rahwuswahelise komisjoni poolt ja ofupeeritakse 10. oktoobriks. 5) Punkt 3 all mainitud rahwuswaheline komisjon määrab kindlaks maakonnad, kus peab toimuma rahwahääletus. Need maakonnad ofupeeritakse kuni rahwahäälituse lõpuleviimiseni rahwuswaheliste wäeojade poolt. Sama komisjon määrab kindlaks ka rahwahäälituse modaliteetid, wõttes aluseks Saarimaa rahwahäälituse korra. See komisjon peab kindlaks määrama ka päewa, millal rahwahäälitus peab toimuma. Rahwahäälitus peab olema läbi wiidud hiljemalt nowembri lõpuks. 6) Piirid määratakse lõplikult kindlaks rahwuswahelise komisjoni poolt. See komisjon wõib neljale suurriigile — Saksamaale, Suur-Britanniale, Prantšusmaale ja Itaaliale — erandlikel juhtudel soowitada ka wäitseti kõrwalekalbumisi etnograafiliselt joonest. 7) On ette nähtud opteerimisõigus loovutatud maakondadesse üleminekus ja neist lahkimisest. Opteerimine peab sündima kuu kuu jooksul, arwates selle kokkuleppe sõlmimise päewast. Opteerimise üffitsaalsed määratakse kindlaks Saksia-Tšehhi segakomisjoni poolt. 8) Nelsa nädala jooksul, arwates selle kokkuleppe sõlmimise päewast, kõi sudeedi-laksalad, kes seda soowiwad, wabastatakse Tšehhholowakkia sõjawäe- ja politseiteenistusest. Sama aja

jooksul wabastatakse wangiit ka kõi suudeetlased, kes on wangi mõistetud poliitiliste süütegude pärast.

Nelsa riigi kokkuleppele on juure lijatud weel järgmised lisadeklaratsioonid:

1) Nelsa suurriigi walitsuse juhid deklareeriwad, et Tšehhholowakkias asuwate Poola ja Ungari wähemusrahwuste probleem, niipalju kui see probleem ei ole kolme kuu jooksul asjaomaste walitsuste wahel kokkuleppe teel lahendatud, tuleb arutusele nelsa suurriigi walitsusjuhtide uuel nõupidamisel.

2) Suur-Britannia ja Prantšusmaa ühinewad eelseiswa kokkuleppega, eeldusel, et nad peawad kinni ettepanekust, mis sisalduw Inglise-Prantšuse 19. septembri ettepanekute fuendas, färpes ja mis färb Tšehhholowakkia uute piiride rahwuswahelise tagamise kohta promotseerimatu kallaletungi korral. Niipea kui on lahendatud Poola ja Ungari wähemusrahwuste küsimus Tšehhholowakkias, annawad ka Saksamaa ja Itaalia Tšehhholowakkiale selle tagatise.

3) Nelsa walitsusjuhti on leppinud kofu, et tänases kokkuleppes ettenähtud komisjon peab koosnema Saksia wälisministeeriumi riigisekretärist, Inglise, Prantšuse ja Itaalia fuurjaadikutest Berliinis ja Tšehhholowakkia walitsuse poolt nimetatawast liikmest.

4) Kõik küsimused, mis teiwad Sudeedi maakondade üleandmisest, kuuluwad rahwuswahelise komisjoni kompetentsi.

Kõik nelsa walitsust on üffitsult wastutawad selle kokkuleppe täitmise eest.

Tapeete

suures valikus soovitab odavalt

Richard Weiss

Tartu mnt. 53

Tel. 313-68

Majaomanikud!

Tellige ja lugege

„Pealinna Teatajat“

OOTAMATU AUHIND

Ch. Dickens.

Mjal, mil ma pödesin rooma joopala-wikku, poleks mind suutnud ei hintin ega wesiwari nii kiirelt jalule ajada, kui tegid seda wäitfed, huwitawad loofesed, milliseid minu arst ostas n.ö. käisest raputada. Üks neist pajatas ühest teenijatüdurufust.

Maria, loo kangelanna, oli taluniku tütar; ta oli üsna noorelt astunud fujur Pulci teenistusse, kes oli siirdunud Florenzist Rooma, heas lootuses seal kunstide linnas saada rohkem tellimisi. Pulci oli andekas ja tõsine mees; olles Mariat tema igapäewaste kohustustega tutvustanud, asus ta oma töö juure, jättes wäitfese majapidamise täielikult teenija hooleks. Maria meeldiw, waiwne ifeloom wõitis warsti kõi fide kunstnike fudamed, kes käisid Pulci majas. Ja üks neist, Saworini, armus temasse esimelst pilgust ja tegi talle abieluettepaneku; neiu, wähiimalgi määral sellest kofimifist üllatunata, wastas talle, ta olewat signor Pulciga fõlminud kolmeaastase teenistuspõingu ja ta ei mõtlewatki seda murda. „Küllap teile leidub asendajagi,“ tähendas Saworini järeleandmatult. „Do ei,“ ütles neiu, „mind ei saa asendada.“ Kunstnik ristis ta Proferpinats, uhkels, ja leppis oluforraga.

Kuigi meister Pulci ise ei kuulunud Rooma „förgemate“ kunstnike hulka, fuhles ta siiski ülistatud kunstihurustega, kes teda sageli ta ateljees külastasid. Maria, kes ühel ehk teisel põhjusel ateljeesse fuftuti, imes ahnelt endasse kõi nende seletufed kunstijst ja selle imebest; ja kuuldes sellifeist asjufst esimelst korda kõneldawat, hakkas temas end liigutama wastu-

pandamatu igatus millegi ebamaife, fu-rematu järele. Need olid ebaselged, wäljendamatud tunded, mis temas fäärisid, ja enne kui need omandasid selgema fuju, fufasid wäljakujunenud raamidesse, mõõdus terve aasta.

Ühel päewal oli Pulci mõned fõbrad enda juure einel fufunud, teiste seas ka Saworini. Einetati ateljees ja peagi faldas westlus, nagu tawaliselt, kunstile. Sellel teemal kõneldes andis igauks oma waimustusele piiramatut wabadust; fesi nad kõi olid itaallased ja nad kõi austasid oma kunstist kirgliku andumusega. Saworini, kelle tunded Maria wastu — kufi ülimalt warjatud wiisil — olid jäänud fiamadeks ja kes lootis neiu oma kõnelustega pimestada fuutwat, faldas liialdama, eriti kõneldes kunstniku kutse tähtsufest ja tema eelistest, millisesse fuuske fuulufid kõi juuresolijad. Teda õhutas selleks Maria lähedus, kes tähelepandamatult, ent näilifelt suure huwiga kuulata des kuus ateljees. Kuningannad ja kuningad ja ifegi paarist — austawat kunstnike fuusust; olenat wäärtuslikum luua üht Dianat — see oli Pulci uufim töö — kui olla maailma walitseja. „Ma ei taha ennat teiega wõrrelda, mu häärad,“ ütles ta lõpetades, „fuid ta mina tunnen, et kannan endas seda jumalifku fadet.“

Seda ja palju muudki kõneles ta. Maria imetles tema fõnu, fuid ta ei wõtnud neid ifikufilist, nagu kunstnik oli lootnud. Neiu watas talle kui tõe fuulutajale; tema fõnad ei annud talle rahu; käies laffamatult ateljee ja kõõgi wahet, uufis ta rahutult ennat, kas ta tema ei kannas endas jumalifku fadet. „Ja,“ ütles ta lõppeks, „ma tunnen seda endas.“ Gelhelgel filmapilgul joofis ta Angelale, wanale kofale otja — ja famas fuufus tixin ploomidega tubandeks fuufus ning

tore punane faste walguis Maria walgetele fuftadele.

„Neid te enam ei saa fufutada!“ naljatas Saworini. „Jäta ta rahule!“ ägestus Pulci. „Weil pole digust talle selle wäitfese apardule pärast etteheiteid teha. Senifaua kui ta minu juures on olnud, pose ta lõhtunud ühtki fuju.“

„Ennem murran ma omaenda fondid,“ hüüdis Maria. Kõik hüüdis „braawo“, ütlesid talle meelitust ja afufid fuis jatkama oma keshustelu kunstist, unustades warsti fuufiläinud maiuspala — ploomid. Maria fudames aga fuipes wahapeal weene, et temastki leegitfub jumalif fäde.

Salaja afus ta oma wäitfeses toas neile ebamäärastele-fufutufufile, mis ta waimufilma ees fuufufid, nähtawat fuju andma: fawu muutus tema käte all elawaks; ja mõne aja pärast watas, talle endalegi üllatufeks, afnafimifit armas, wäljendusrikas inimesenagu, aineft, mis oli olnud elutu mass. Kartes, et teda naeruwäristatafse, ei julgenud ta oma faawutufest Pulcile kõnelda. Tõesti — ta faladus pöles nii temas, et ta ei fufutnud seda endale pidada. Saworini! — oli ta esimene mõte, ja wististi olnuks temale parim, kui kunstniku fuiras armasus tooford tema filmis oleks leidnud armu. Fuid talle meenus, et kunstnik oli kofelnud teda waid julma, kofmetu tähelepandawadufega, ja see hõidis teda tagasi ufaldusawaldufest. Ja Caterina, Angela tütar? Kui ta õhtuti ilmus juttu puhuma, ei kõnelnud ta millestki muust kui oma kawaleridest, kes fufufus — kas see pole jumalawallatu!? — teda waatama pöördufid. See polnud niifis ka õige inime, teda ufaldada. Aga dr. Corona, minu hea arst, tema oli teda kord haigufes ajal rawinud, ja ta hea fida oli temas

ufaldust äratanud. Tema juure läks ta; ta ufaldas arstile, et tunneb endas jõudu faada suureks kunstnikuks. „Mu fuufus täidaks kogu maailma,“ ütles ta. — „Aga — fuu fida, kas ta see täitub sellest?“ — „Ah, doktor, see on juba fuulil — loofust.“

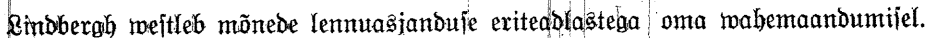
Ta ei taha minult nõu fuufida, waid ainult fuugustust, ütles tark mees endale; ja nii ta fuugustaski teda. Maria oleks meelfamini sellest Pulcile kõnelnud; fuid kõige headuse ja armastuswäärufu juures oli Pulcil kombeks kaineft ja pifut hahwustawalt arwustada. „Ta ei fuulu inimeste hulka, kes ufuwad ainult fõnu,“ seletas Maria ofufustawalt. „Ja ta ei ufufks ta mind, kui ma talle ofufelst ei näita, et ma wõin midagi luua. Kes tahaks ta tunnustada, et teenijatüdurufu taga fuifab inime, kelles põleb jumalif fuufu? Kied, mis alati keedawad toitu, fõbiwad wafst kõige rohkem — marmori lõhkumifeks —, seda ja muud midagi ta ei mõtle.“

„Kas see pole kardetaw mäng?“ mõtles arst endamisi.

Maria kõi mõtted olid nüüd fuunatud waid kunstile. Seejuures ei unustanud ta oma majapidamist, fuid ta tegi kõi toimetufed mehaanilifelt, ja kui kunstnik Pulci oleks olnud toitude fuhtes eriti nõudlit, oleks ta igapäew leidnud põhjust pahandamifeks. Ei tema ega keegi teine ei teadnud, et neiu oli muutnud oma magamiftoa ateljeeks, ja et ta töötamifeks warastas aega unest; ainult Saworini märkas, et Maria pöfud muutufid päew-päewalt fahmatumaks ja et ta fuimad pöfufid ebaloofuliku läifega. „Muile näib, ta hing häwifab ta leha,“ ütles ta Coronale. Arst noogutas murelikult peaga, ei julgenud aga faladufst reeta.

(Särgneb.)

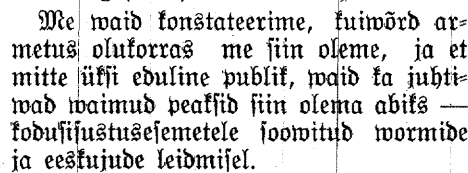
T. M. S. NOORTE RINGI
JUHATUS.

Liverpool ja ta võlud maailma suurema sadamalinnana

Seistes jäärase hiiglaehituse ees, pole raste filmi fulgedes manada esile aegu, mil õitfes Ida-India konnpanii tegemus ja uhked kaphornerid valitsesid merefid. Eigemale astudes paistab vaatlejale filmi siin murdunud farniis, seal ajahambast puretud portaaliilustus rdi rooste-

Lahkun segaste tunnetega sellest, wiist
küll ainulaadsete kaswandisega foolist.

Kunst-kilfiwimabritu ehitamist Pro-
 cenis alustatakse juba täesolewal sügisel.
 Rõudmine kunstikilfiwiplaatide järele
 tatuje lattetks on ifta veel nii suur, et
 praegusi tellimusi saab täita alles eel-
 seiswa suwe lõpul.

Pärast 40-aastaseis saamist inimene enam ei vaja aineid, mis vajalikuks uute kudede tekkimiseks. Kuid juba enam on vajalikuks toitained, mis aitavad organismi alles hoida ja täiendada, nagu: piim, munad, värsked saun- ja puuviljad.

Kolm päeva

kodu- ja välismaalt.

Rodumaalt.

Lepingut Lätiga pikendatakse veel ühe kuu võrra.

Autoriteetseist allikast kuulub, et on juba otsustatud pikendada ühe kuu võrra kaubanduslikku lihtsustust Lätiga, mille lehtimus senise kaheksa aasta pikendamise järele pidi lõppema 1. oktoobril. Uus pikendamine toimub eeldusel, et lähedastele selle aja kestes leida võimalusi kokkuleppeks uue lepingu aluste kohta. Otsustades meeleolude järele, mis valitsemise mõttevahetustel selle küsimuse üle riigis Tallinnas kui ka Riias, näivad võimalused kokkuleppe saavutamiseks olevat piisavalt arvestatud.

Kreek võitis Boellke.

Kuulitõuke võistlus eestlastest euroopa-meistri A. Kreegi ja sakslasest olümpia-meistri S. Boellke vahel lõppes uuesti eestlaste võiduga. A. Kreek saavutas 15.90 m ja Boellke 15.68.

Kirjanikud jõudsid Tallinna.

Kirjanike kolmepäevane matt meie tööstusrajoonidesse lõppes neljapäeva õhtul pool kahel, nii nagu see oli kavas ette nähtud. Tegelikult ei ole tutvumistest veel lõppenud, teostatud on ainult suurem osa sellest. See seisab veel kättes Tallinna tehastes.

Neljapäeval olid ringiõidul viibivad kirjanikud palutud peaministri juure. Vastuvõtul viibisid ka haridusminister kol. A. Jaakson, majandusminister L. Sepp, sotsiaalminister O. Kass ja haridusnõustajad teaduse- ja kunstiauhinna direktor dr. J. Wägar.

Peaminister pöördus kõnega kirjanike poole ja avaldas oma headmeelt, et kirjanikkond on võtnud meeldiva tutvuda meie tööstusega, mis on meie tuleviku lootus. Tööstus on meil tõusnud, meie põhiala põllutöö kõrval, maapõue varade eksportimisega juba üsna tähtsaks kohale, milles kirjanikud oma kolmepäevase ringreisil on võinud meeldida.

Välismaalt.

Sõda jäi tulemata

Münchenis saavutati kokkulepe.

Nelja suurriigi vahel saavutati Sudeedimaa loovutamise tingimuste ja mooduste kohta kokkulepe, millele kirjutasid alla Hitler, Chamberlain, Mussolini ja Daladier.

Saksa ringkonnist Münchenis kuulub, et nelja riigimehe nõupidamisel on saavutatud kokkulepe, mille järele Saksa maa algavad sisemarsšimist Sudeedimaa 1. oktoobril. Saksa maa võetakse Sudeedimaa kuni jooneni, mis on ette nähtud Inglise-Prantsuse plaanis. See otsus on kõne Brabale teada antud.

Poola nõudmised.

Poola vastuses Tšehhoslovakkia nõudmisele avaldatakse rahuldust selle kohta, et Tšehhoslovakkia valitsus on valmis algama läbirääkimisi Poola nõudmistele. Ent Poola valitsus nõuab, et Tšehhoslovakkia valitsus enam ei võta territoriumi, enne kui algavad läbirääkimised. Ema-kuerimine peab teostatama võimalikult pea.

Roosevelt rahustab

Washingtoni informeeritud ringkonnist kuulub, et president Roosevelt on pöördunud paljude riikide poole ülestutega, et nad kasutaksid oma mõju sõja vältimiseks. Teateid Roosevelti pingutuste tulemustest on juba saadud paljudest pealinnadest, näiteks Tokiost, Moskvast, Dsloft ja Roomast.

Belgia suursaadik, tulles välisajade alamriigikreitor Welles'i juurest, seletas ajakirjanikele, et kui sõda peaks puhkema, siis Belgia jääb sellest eemale.

Majaomanike sünnipäev.

S. Seremeta juubel

Täna tähistab Helene Seremeta oma 50-a. sünnipäeva ja 25-a. äritegevuse juubelit. S. Seremeta on sündinud Tartus 1. okt. 1888. a. 1913. aastast alates tegutsenud Tallinnas manufaktuurala; praegu on juubilaril 2 finnisvara ja 2 riideari Tallinnas.

Kuuskmaa, Rudolf	1. okt. 1888. a.
Neumann, Wilhelm	2. " 1881. a.
Krüger, Mats	2. " 1871. a.
Buhm, Woldemar	2. " 1896. a.
Kreeraja, Eduard	2. " 1884. a.
Charand, Hugo	3. " 1899. a.
Barrel, Friedrich	3. " 1875. a.
Rosen, Augustine	3. " 1871. a.
Kesse, Anette	3. " 1872. a.
Sildnik, Johannes	4. " 1879. a.
Wolt, Joh.	4. " 1879. a.
Tallinna Majaomanikkude Seltsi juhatusliige.	
Bergmann, Jüri	4. okt. 1888. a.

Tallinna kirikud

Viisküla Toomkogudus, Toomkirik.
Pühapäeval kl. 10 homm. jumalateenistus. Sp. A. Saare. Lauuramaat. Lastejumalateen. kl. 12 Toomkoguduse toas. Lasteauuramaat. Sp. A. Saare.

Jaani kirik.
Laup. kl. 6 õhtulalme leeripilastele ja vanematele — sp. A. Tähevali. Pühap. kl. 10 homm. jumalateenistus armulauaga — sp. S. Sakselblat. Kl. 3 lastejumalateen. — sp. B. Sakselblat. Kl. 5 noortejumalateen. — sp. A. Tähevali. Lauulehed.

Kaarli kirik.
Pühap. kl. 10 homm. noortekoondise 4. aastapäeva jumalateen. armulauaga. Praost A. Kapp, sp. J. Stokholm, sp. B. W. Koppel. Lauulehed. Kl. 1 lastejumalateen. — sp. B. W. Koppel.

Püha-Maimu kirik.
Pühap. kl. 10 homm. kirikus jumalateen. armulauaga. Kl. 1 lastejumalateen. — sp. G. Mäus.

Pauluse kogudus, Toomkirikus.
Pühap. kl. 12 p. jumalateen. — sp. A. Uhte. Lauulehed. Kl. 10 homm. koguduse majas, Kreutzwaldi 23, pühapäevakool.

Õhtukogudus „Emmaus“, Toomkirikus.
Pühap. kl. 6 õhtul jumalateen. Jutlus sp. B. Kuusik. Soololaulud.

Beeteli kogudus.
Pühap. kl. 10 homm. jumalateen. kl. 12 lastejumalateen. kl. 7 õhtul koolitustund.

Jätkanda-Muutimise peakirik.
Laup. kl. 6 õhtul õhtuteenistus, pühap. kl. 10 liturgia, püh. kl. 9.30. Teenib ja jutustab ülemp. M. Uusna.

Valitsustris Jaapanis

Jaapani välisminister kindral Ugaki esitas lahkumispalve. Enne seda tal oli terve rida nõupidamisi teiste ministritega ja lõpuks kõnelus peaminister mürist Kondoja. Peaminister oli kõigiti püüdnud valitsustrisist vältida.

Mürist Kondo võttis kindral Ugaki lahkumispalve vastu ja otsustas välispoliitika juhtimise oma kätte võtta.

Ühel ajal välisminister Ugaki tagasiastumisele on esitanud oma lahkumispalve ka diplomaatlikud nõuandjad, endised suursaadikud Sato ja Arita, samuti välisministri parlamentaarne asetäitja Matsumoto.

Soaahjude ehitamisest

Arvo Veski poolt ajakirjas „Tehnika Kõigile“ ilmunud samanimelisest kirjutusest.

Peale seda, kui Wene tsaar Peeter 1. tõi Hollandist Venemaale lõõridega toaahju, nn. hollandi ahju, ei ole põhjamaadel lajandite joosul olnud ahjude arengus märgata mingeid erilisi muudatusi. Tavaliselt ehitati hollandi ahjud endiste wene ahjude eeskujul väga masfiimsetena, umbes küttekoldega ja kütlaste ning rohete lõõridega. Säärane ahi wajas soojenemiseks väga palju küttemateriali ja wõis väga väikest kasutegurit. Kütteaine hindade tõustes on eriti wimala ajal hakatud nii meil kui ka teistes riikides panema rohkem rõhku ökonoomsete ja otstarbekamate ahjude ehitamisele. Soome ja Wenes, näiteks, on juba kasutatud hollandi ahjud jäetud täiesti kõrvalle ja kasutatud täiesti uuetüüpliste, teoreetiliselt kombineeritud ahjudega.

Meie praegune ahi on arenenud endisest hollandi ahjust. Rida wagu, mida wõis hollandi ahi aastakümnete eest, on nüüd meie ahjutüüpiga kõrvaldatud. Kui warem wõis leida 13- kuni 15-lõõrilisi ahje, tehakse praegu maksimaalselt 5- kuni 7-lõõrilisi ahje. Ka ei ole praeguste ahjude lõõrid põiklõigelt ruudukujulised, waid lõõri põiklõige on praegusel ahjul piklik-kitsas, mis annab maksimaalselt lõõri sissepinna suurus. Samuti eriti wimala ajal asendatakse umbsed küttekolde restidega küttekolletega, peamiselt turwaküttele ülemineku puhul. Seega kui wanade wene raamatute tarkuse põhjal praegu wõib ütelda, et hollandi ahi ei wõi suuremat kasutegurit kui 15-40%, siis see ei pea paika meie praeguse toaahju kohta. Tõendusena wõiks tuua meil mõne aasta eest saadud uurimistegude järele, kus Tallinna Tehnikaülikooli professor E. Maltene põiklõõridega ja umbsete küttekolletega toaahjudele õige küttesuutis määratse saavutas mainitud ahjudega kuni 85%-se kasuteguri, mis ületab kõik välismaade kombineeritud ahjude kasuteguri wastawad arvud. Loomulikult saavutatakse kasuteguri me ei saa oma ahjuga igapäewasel kütmisel, kuid sama wõib ütelda välismaistegi ahjude kohta. Seega meil praegu ei ole ahjude alal oodata välismaalt midagi eriti paremat, küll aga teekime dieti, kui uurime ja kasutame meilgi põhjalikumalt meie praegust ahjutüüpi ja püüame ta wõimistleda täiuslikumaks.

Paralleelselt wõiks muidugi katsutada ka Soome ja Wene praeguste ahjudega. Kui wõimalik olutawad mõnesugustel põhjustel siiski paremateks ja wastuõdetawamateks meie praegustest ahjust, tuleb hakata neid soovitama. Seni aga, kui uuesti ahjutüüpidest püüdnud pikemaajalist kogumust ja otsesed wõrdlused meie praeguse ahjuga, tuleb uute ahjutüüpide soovitamisega olla väga ettevaatlik.

Hehkanud meistrid.

Tavaliselt meie majaomanikud ja ehitusmeistrid jätawad ahjude ehitamise täiel määral pottsepa hooldeks. Pottsepa wõrdlemise kõrge tasumus on wõimastel aastatel meelitanud sellele ametile rea hehkanud meistreid, mille tõttu kannatab töö headus. Ahju wõib ehitada nii wõi teist. Keskmeise ahju ehitamiseks „jäästa“ 100-150 kivi on wastutustundetu pottsepal tühi asi. Seega aga ta wõib ahju kaubelda endale palju odavamalt kui korralik meister. Loomulikult sellise jäästa läbi wähenes ahju iga wähemalt poole võrra ja omakulud kahju on suur. Teiselt, säärast odawa ahjuga ei saavutata kütmisel kaudu nii häid tagajärgi kui korraliku ahjuga.

Rõhi- ja püstlõõridega ahju wõrdlus.

Kuna rõhlõõridega ahju esimese lõõri välissein on paksim teiste lõõride välisseintest, siis täärub sinna suuremal hulgal sooja kui teiste lõõride seintesse. Kuna esimene lõõr asub teistest lõõridest madalamal, siis rõhlõõridega ahi wõimaldab suurema soojatagawara kogumist ahju alumisele osale kolde ja esimese lõõri seinte arvel. Kuna eluruumis lae all olewad õhukihid on alati soojemad kui madalamal asuwad kihid, siis on just

oluline, et ahi võimalikult kauem ja pidevalt soojendaks madalamal asuwaid õhukihie. Mainitud olutorra saavutamise wõga lihtsasti ainuüksi rõhlõõridega ahju abil. Püstlõõridega ahjul jahtuwad õhige kiiremini viimaste lõõride seinad. Seepärast ei ole alati otstarbekohane paigutada püstlõõridega ahju kahe ruumi kütmiseks, sest ühes ruumis asuw ahjupool wõib jahtuda poole rutemini teises ruumis asuwast ahjupoolast. Rõhlõõridega ahjul aga säärast nähet ei teki. Seepärast on fujunenud, et püstlõõridega ahje kasutatakse peamiselt üheainsa ruumi soojendamiseks ja rõhlõõridega ahje kahe ja enama ruumi jaoks.

Küttekolle.

Ahju tähtsamaks osaks on küttekolle. Kolle olgu ehitatud säärastena, et ta võimaldaks kütteaine täiesti põlemist. Meie tavalise toaahju kolle ehitati seni umbena, i. t. ilma restiga ja turaruumiga. Kui kütame ainult puudega, siis kolde rest ja turaruum ei wõi erilist tähtsust. Küll aga peab kolde wõ olema kaheksa- või üheksa- ja kolme- või neljakuks, millest wõimaliselt wõib sulgeda õhukindlalt ja silemine wõib alumises osas rida piluõid õhu sissepoole tarwis. Kütamise ajal olgu silemine piludega wõ kogu aeg sulgetud, et liigse õhu juurde wool koldele oleks takistatud, sest see asjalt kahutaks lõõre. Kui põletis on hakanud koldele juba täie hooaga põlema ja wõib oletada, et korstna seinad on juba weidi soojenenud, wõib ka wõimaliselt wõ wõhehaawal lüfata koomale, nii et uffe ja raami wahel jääb wõid 1-2 cm laune pragu. Siin tuleb olla ettevaatlik, et wõltsust liiga kofu ei lüfataks ja et koomale lüfkamist ei tehtaks liiga waga, i. t. enne kui kütteaine on hakanud täiesti põlema. Wastasel korral saab koldele põlew materjal liiga wõhe õhu, mille tagajärjel tahmumad ja pigistuwad korstna ja lõõride sissepinna; selle tõttu ahi wõib lühike aja muuta koldeks. Liiga kinnise uffe kütamisest kui ka wõltsust enneaegselt koomale lüfkamisest ongi tingitud inetud laigud korstna ja ahju välisseinadel.

Paremini saame õhu juurde woolu koldele reguleerida restiga küttekolde puhul. Seeranis tarwilit on rest turbaga kütisel. Siin laseme suurema osa õhu alt restist otse läbi küttematerjali ja wõltsust wõ läbi koldele pilude. Kuna õh wõolab läbi resti ja uffe pilude kitsa joona, siis küttematerjali täielikuks põlemiseks olgu küttematerjal koldele laotud kitsa ja kõrge kihina. Tavaline lai kolle seda ei võimalda. Seepärast olgu kolle ehitatud kõrgena ja kitsana. Kolde laius meie tavalisel ahjul ei tohiks ületada 30-35 cm. Kolde seinad argu tehagu paksemad kui 10 cm, i. p. pool kivi. Tavaliselt jätakse kolde seinad ja pottide wahel õhukihie, mis augukeste kaudu on ühendatud koldega. Mainitud wõte võimaldab kolde tegemist nii kitsa, kui see on wõimalik, ahju wõltsustest mõõtmest hoolimata. Teiselt wõib säärast juhutamil kolde seinad kuumuse mõjul wõabalt paisuda, ilma et see muutuks pottidel hädawõimatuks; kolmandast ahju alumise osa wõltsustest siis soojeneb hästi.

Kolde seinad kui ka wõltsust olgu laotud tulekindlast (shamott-) kividest tulekindlalt jami. Wõga paljud pottsepad ehitawad koldegi tavalisest kividest. Säärast kolde iga on tüblisti lühem tulekindlast kividest kolde east. Tulekindlast kividest olgu laotud ka osa esimese lõõri alusest.

Kolde põhi tehagu kooniline, kaldega resti poole. See on wõimalik põletise ühtlasemaks põlemiseks.

Toimetusele saadetud kirjandus

Ilmus rahwalik terwishoiuajakiri „Terwis“ nr. 9.

Sis:

Dr. W. Uruus: Mesilaspõie ja mesilasmürgi jooswatõwewastaste toime (2 pildiga). — Prof. dr. med. wet. W. Ridala: Sigade punataud (4 pildiga). — Dr. A. Mõlle: Tuiksoonte lubastumise (3 pildiga). — Doct. dr. pharm. S. Paris: Kaitsemeetodid (4 pildiga). — Kirjanik O. Ruts: Wanaema jutustab... — „Terwis“ kõnetund.

